דרך המלך — שמות

פרשת שמות תרפ"ט

ואלה שמות בנ"י וגו'. ונבין נא, הלא כבר כתיב בויגש ואלה שמות בנ"י הבאים מצרימה. ורש"י ז"ל מתרץ אע"פ שמנאם בחייהם וכו', ע"פ פשוט קשה להבין הלא גם עתה אמר הכתוב בעת שהיו בחיים כי אמר אח"כ וימת יוסף וגו' וכן הלשון ואלה שמות, ולא ואלה הבאים וכו'.

אמנם איתא מהמגיד הק' מקאזניץ זצ"ל על המשנה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, כי בבית ראשון ידענו מה נעשה למעלה ע"י האורים ותומים, ובבית שני שנחסרו האו"ת ידענו ע"י הבת קול, ועתה שגם הבת קול נחסר לנו יכולים לדעת ע"י הסתכלות בספר. ווה דע מה למעלה, הידיעה מה שלמעלה היא ע"י עין רואה, היינו בבית הא' ראו באורים ותומים. ואזן שומעת בבית ב' ששמענו בת קול, ועתה וכל מעשיך בספר נכתבים, ותוכל לדעת ע"י שרואים לפעמים בספר, עכ"ל הק'.

וכעין זה רואים בגמרא שאמרו לינוקא פסוק לי פסוקך. אבל הפסוק לי פסוקך ופתיחת הספר לסימן, לא באופן מקרה בעלמא קאמרינן. שיכול לפגוע בפסוק אחר ג"כ כאשר יכפל להסתכל בספר או כשיאמר לינוקא אחר פסוק לי, כי בכלל לא בהכתוב בספר בלבד קאמרינן, רק כמו הכהן ששאל באו"ת אף שכל האותיות היו נחרתים לפניו מ"מ רק אחדים מהם היו מתנוצצים לפניו לפי צורך תשובתו. כן כשפותח את הספר אף שרואה את הכל, מ"מ דבר זה וזה מתנוצץ לנגד עיניו ומנענע את נפשו. והוא כבר מרגיש מה הדבר שנוגע אליו. וכן כשעולה לתורה וקוראים את הפרשה לפניו, שומע הוא את כל הפרשה ואיזה תיבות מגרים ומרגשים אותו והוא יודע כבר איזה דרך מרמזים לו מן השמים, הן לצורך עבודתו והן בעניני העוה"ז שמסתפק בהם.

לכן אף שאין אנו יודעים ומשיגים את שאלת ותשובת האו"ת. מ"מ רואים בגמרא שהיה צריך הכהן השואל להיות בעל רוח הקדש. כלומר אף שלא ברוה"ק שבו בלבד ידע את שאלתו. כי אם רק ברוה"ק שלד ידע כי אז לא היה צריך להאו"ת, ומ"מ אם לא היה לו רוה"ק לא היו משיבים לו מן השמים. כן ידיעה זו שהיא השתלשלות אחר השתלשלות של ידיעת האו"ת וסתר המדריגה של רוה"ק. ג"כ רק אם שואל הוא והולך בלבו בספק בדבר זה וזה, ורק בשעה שניצוץ של התרוממות מתנוצץ בקרבו יודע ומרגיש לפעמים תשובתו ע"י הספר. דבר זה וזה נוגע עד לבבו וכמו שהבריק בו הדבר פתאום והאירו עיניו. ואם לבו מטומטם או בקטנות המוחין נסתם הדבר ממנו אין קול ואין עונה, וא"א לבאר הדברים בדבורים יותר רק ידע אינש בנפשיה לפי מצבו ידיעות כאלה.

אבל לא בספר תורה שבכתב בלבד יכולים לדעת בחי' וכל מעשיך בספר נכתבים. רק כל ספר שמחבר איש ישראל אם רק ראוי הוא להיות בעל מחבר ספר לעבודת ד' יכולים לראות ולדעת בספרו. כי לכאורה יכול האיש לטעות ולאמור שספר אינו עצם לעצמו רק מין צירוף של רשימות במקום אחד כמו ההר שהוא רק צבור של הרבה גרגרי חול. אבל לא כן הוא הספר עצם לעצמו הוא, כי הפסוק אומר, כי לא יעשה ד' דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. וכמו שאיתא בספ"ק ע"ז, כי לעולם ד' דברך נצב בשמים. וא"א לדבר ד' שהוא לעילא מן עוה"ז הרבה שירד לעולם עכור ומגושם כ"כ, ורק הנביא שהוא ג" כ מעוה"ז ונתקדש נעשה הוא מין היכלא דנשקו שמיא וארעא והוא מחבר שמים וארץ ועל ידו דבר ד' והשפע יורד מן השמים לארץ. כי לא יעשה וגו' כי אם גלה סודו. ועי"ז דבר ד' יורד לעוה"ז.

אבל הנביא לא רק את העתידות לבד של דברי העוה"ז היה צריך לגלות מן השמים. רק עיקר מלאכתו של הנביא היתה שיורה דרך ד' לישראל שיקדשם ויקרבם אליו ית'. וגם בזאת היו צריכים לנביא, כי כל רצון טוב באיש ישראל וכל מחשבה של קדושה. וכל מין השגה בעניני התורה ועבודה מין התגלות מלעילא היא בו, וא"א שתתגלה בלתי ע"י נביא שהוא בחי' נשקו שמיא וארעא. לא שא"א לשום איש ישראל לרצות ולחשוב וכו' זולת מה שיאמר לו הנביא או הצדיק, רק שכל איש ישראל צריכים למחבר שיחבר את השמים והארץ. עולם העליון עם העוה"ז, ואז האורות והקדושה יורדים לכל איש ישראל לכ"א כפי מצבו וכפי שהכין א"ע. וכמו שמספרים מן הרבי ר' זושא זצ"ל. שכשפתח המגיד הגדול זצ"ל את פיו הק' לאמר תורה ואמר את הפסוק שרצה לאמר עליו תורה כבר התחיל הרבי ר"ז לרעום ולרעוש. ואמר שכאשר הרבי ר"ד זצ"ל אומר את הפסוק פותח הוא את שערי האורה והתורה.

לכן אף שהנבואה וב"ק נחסרו לנו בעונותינו הרבים, רק הנבואה של עתידות עוה"ז נחסרה. אבל הנבואה של ההדרכה והתגלות אורות וקדושה ממעל לא נפסקה ח"ו. וכמו שרואים שנתגלה תורה שבע"פ, הזוה"ק האר"י הבעש"ט זי"ע. הטעם פשוט הוא, כי נבואה של עתידות היינו מה יעשה ד' בעוה"ז צריך הדבר להתלבש בגופניות העולם ג"כ. ולפעמים צריך כ"כ השתלשלות של דבר ד' בעולם עד שישנה את הטבע. כמו המופתים שעשו הנביאים. וכיון שהעולם ירד יותר לשפלות ולנמיכיות. נעשה הסתר עד שגם הנביא א"א לו להורידו. וכמו שיצא בת־קול יש כאן מי שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך. הדור ירד. וכל זה הוא רק בהתגלות הקדושה שצריכה להתלבש בעוה"ז משא"כ נבואה של הדרכה והתקדשות ישראל. כיון שאף אחר שירדה לעוה"ז נשארה בקדושתה ואינה צריכה כ"כ להתלבש בגופנית עוה"ז, כי גם כשנשתלשלה לכאן נשארה מחשבות קדושות השגות אלקות רצון לד' ולעבודתו ית' וכו' אז אין הסתר לפניו ולא פסקה מין נבואה זו, כלומר לעולם למעלה גם עתה אין הסתר, וכל ההסתר מן עוה"ז נסתר. לכן הנבואה שאינה צריכה לירד לגופניות העולם לא פגע בה כל כך ההסתר.

נמצא שכל רעותא דלבא השגה ורעיון של קדושה שבא בלב ומוח הישראל, מין נבואה והתגלות מן השמים הוא, אשר ע"י איש מן עוה"ז שנתקדש ומחבר שמים וארץ יכולים להתגלות, לכן הצדיק שהוא צריך להיות הצנור שע"י קדושה העליונה תתגלה צריך לגלות שיעור קומה של קדושה מעצמו, לא גוף אברים וגידים גופנים בלבד יהיה בורק גם גוף אברים וגידים של קדושה, כלומר חוץ מזה שגופו ואבריו יתקדשו צריך לגלות מקרבו שיעור קומה אברים וגידים אשר החומר והעצם שלהם קדושה יהיו, כי צריך הוא להיות איש של מעלה ושל מטה יחד, איש שמן הקדושה עלאה לא יהיה נפרד רק תכנס בו וגם אנשים מעוה"ז יקבלו ממנו את אור העליון.

ואת שיעור קומה רוחנית שלו שצריך לגלות. מגלה אברים אברים, עוד רעיון של קדושה עוד דרך לעבודה עוד דבר תורה ועוד רצון. וכל אחד מהם אבר הוא ובין כולם נתגלה שיעור קומה שלו של קדושה בצורה זו. ועל ידו ד' מגלה את נבואתו של קדושה שלעילא מן התלבשות גופנית ממש. לישראל. לכן מוכרח האיש הזה לדבר ולרשום עכ"פ את תחתית רעיונותיו לבני אדם, כיון שלא לעצמו הדבר נוגע ולא די לו קבלתו את הקדושה לו לבדו רק גם לשאר ישראל שהם יקבלו ממנו, וצריך השיעור קומה שלו שנתגלה ע"י אברים ומחשבות ורצוניות אלו לה תגלה גם לזולתו וגם הם יאחזו בו, ויקבלו אורות קדושים ממעלה חוץ ממה ששומעים ממנו. רק ישר מן עולם העליון אל לבם ונפשם.

נמצא שכל המחשבות דרכים וכו' שאומר איש הזה אברי שיעור קומה הם. לכן כמו על גוף הגופני אף שאנו רואים אברים אברים מ"מ לא נאמר רק צבור אברים יש כאן ורק אנו כינינו אותם בשם אחד גוף, כדי להרויח דבורים הרבה שלא נצטרך לפרט אברים גידים עצמות וכו', רק באמת איש וגוף אחד יש שכולל רמ"ח אברים ושס"ה גידים ואשר כולם עובדים לתכלית אחד ולעצם אחד, כן כל הרעיונות מחשבות השגות ורצונות של קדושה שמחדשם איש זה לא צבור של חלקים בודדים הם. רק אברי שיעור קומה אחת של האומר ומחדש אותם. לא על רמ"ח אברי הנשמה כונתינו בזה כי אברי הנשמה לבדה מקומה במרום ואינם יורדים לגוף להתלבש בו כנודע מהאר"י ז"ל שנשארים מקיפים למעלה, רק על העבודות התגליות שנולדים ממנה למטה, בעבודה שעל הגוף לעשות והמחשבות שעל המוח והלב לחשוב ולהתלהב, שמקומן במרום ומגיעים עד לארץ ומחברים שמים וארץ. קדושה הנולדה ונבראה בדמות שיעור קומה שלו לחדש ולהוליד מעצמו אשר כל העבודות וכו' רק אברים ממנה וע"י נביאות של העבודה מתגלה. והספר שבו כולל מאמריו רעיונותיו חדושיו לא רק צבור רעיונות דרכים חידושים הם, רק עצם השיעור קומה הקדושה שהוא בדמות הדה. בהספד נתגלה. ספר ומצוות, המצוות מגלים רק אברים והספר מגלה את העצם והשיעור קומה שלו שהמצוות אבריו הם. בני עשו וישמעאל שאלו מה כתיב בה, לא את הספר רצו לקבל וממילא לא את עצם בעל שיעור הקומה רצו לקבל רק מצוות בודדות לכן פתח ד' בהם במצות לא תרצח וכו' משא"כ ישראל שאמרו כל אשר דבר ד' נעשה, דייקא כל כדי שנקבל את עצם נותן התורה, פתח ד' להם באנכי והוא ית' נתגלה.

לכן המביט בספר או שומע דברי תורה אם מביט ושומע דבר אחד או שנים, ובפרט מי שרוצה לראות ולשמוע רק דבר טוב או דרוש בלבד, רק אבר מאבריו שמע ואת שיעור קומה שלו לא ראה ואת המגלה נביאות לא פגע. וממילא לא ידע האיש רק מה ששמע, כי את הצינור של נביאות לא פגע, ונשאר בכל דבריו בספיקות והעדר הידיעה כמו מקודם. לכן כשמביטים בספר צריכים לקחת ספר אחד או שנים כפי הפנאי שיש לו לאיש ולעיין בו הרבה. וכששומע מאיש צריך להוסיף ולשמוע, כי ע"י צירוף האברים נתגלה עצם הבעל שיעור קומה שעל ידו ד' מגלה נבואתו. ולא מה ששמע בלבד יודע רק גם מעצמו יגלה מחשבות דרכים והשגות כנ"ל.

ואפשר זה רמז המשנה. מה דוד המלך שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד וכו'. הדיוק בלבד הוא אפשר שכיון שלא למד רק ב' דברים לכן לא למד ממנו רק ב' דברים, משא"כ מי שלומד פרק וכו' אז חוץ ממה שלומד ממנו נפתח לו שער התגלות התורה שהיא שער הנבואה שמעצמו ידע מעתה.

נמצא שהתגלות נבואית היא ההסתכלות בספר, הספר מגלה לא דברים בודדים רק גם את העצם בעל שיעור הקומה ועל ידו נתגלה לו נביאות, לא של עתידות שחדלה מעת החורבן רק הנבואה של ההדרכה ושל התקרבות והתקדשות ישראל. וכל איש יודע ומרגיש זאת שלפעמים כשמרבה להסתכל בספר פתאום מתפעל מאיזה דבר ונרתע לאחוריו. והדבר הזה נוקב והולך בלבו לא ינוח ולא ישקוט כמה שנים, עד שיש ביכולת הדבר הזה להפכו לאיש אחר לקדשו ולהעלותו. ומה ועל מה הוא זה, למה כבר כשיסרוהו בני אדם וכבר הסתכל בספרים מזה הענין ולא קם ולא זע מהם ועתה פתאום כ"כ הדבר נוקב בלבו ומנקר את מוחו. אבל מין ראיה של אורים ותומים היא, כל האותיות כתובים ואחדים מהם נוצצים לעיני הכהן אבל רק להכהן בעל רוה"ק, וכהן אחר אם אינו בעל רוה"ק העומד בצדו לא ראה.

וזהו החילוק בין וכל מעשיך בספר היינו הנבואה ע"י הספר והנבואה שהיתה ע"י עין רואה באורים ותומים, היינו חוץ מזה שכבר דברנו החילוק שבאו"ת גם נבואה של עתידות גם להתלבש בעוה"ז נמשכה, אלא אף בנבואה של עבודה וקדושה חילוק יש. הנבואה של הספר שנתגלה ע"י שיעור הקומה של בעל המחבר, באיזה אופן גילה המחבר את אשיותו בזה, ע"י אבריו. ע"י עניני העבודה שלו מחשבות והשגות שחידש ובין כולם עצם שיעור הקומה שלו נתגלה וע"י נבואתו. משא"כ באו"ת לא היה נכתב שום עבודה דרכים וחידושים רק עצם שמותיהן של השבטים ראובן שמעון וכו' עצם נשמותיהן עצם שמותם ומהם נתגלה הכל, רק אז שהיו הדורות קדושים ובמקדש היו, יכלו גם את עצם נשמותיהן לגלות ולהמשיך עד לארץ ולחבר עי"ז שמים וארץ. משא"כ עתה בדורות השפלים עצם נשמת המחבר נשארת מקיפה למעלה כנ"ל ורק מה שמחדשים ומגלים לעבודה נמשך להם לארץ, מין הארה מעצם נשמתה. ועצם הנשמה א"א לה שתמשך לארץ.

ואלה שמות בנ"י וגו' כיון שעדיין לא היה להם תורה ירדו עצמות השמות של שבטים שהן עצמות נשמותיהן למצרים עם ישראל כדי להורות להם דרך ד" כמו באו"ת. את יעקב שהיא בחי' נמוכה. באו גם עצם שמות השבטים שהיא עצם נשמותיהן.

והנה איתא במדרש בראשית, ששה דברים קדמו לעולם יש מהם שנבראו ויש מהם שעלו במחשבה להבראות. ומונה המדרש למשל כסא הכבוד וכו' נבראו, וישראל וכו' עלו במחשבה להבראות. היינו הדברים שלא נבראו בפועל כמו ישראל עליהם אומר המדרש שעלו במחשבה, ועל כסא הכבוד וכדומה אומר שנבראו. ואח"כ אומר המדרש וכן התשובה. נמצא שגם התשובה אף שלא חטא האדם עלתה במחשבה לפניו ית', וכן צריך להיות באיש ישראל, מחשבת התשובה צריכה להקדים בו גם קודם החטא.

לכן חוץ מיראת שמים צריכים לעורר בעצמו גם יראת חטא, כי הרמב"ם ז"ל ממשיל את היראה לאיש שעומד לפני המלך. ואמר שכן נתאר את עצמינו ומיד יגיע אליו היראה כמובא בש"ע א"ח ס"א. אבל העומד לפני המלך אינו חושב ביראתו אז שירא לחטא ולמרוד במלך, כי אז אינו עולה בדעתו שום חטא ומרד במלך ורק פחד של גדלות המלך לנגד עיניו. והאיש ישראל אם רק יראת שמים לו בשעה שמצייר לעצמו שעומד הוא לפני ד' אז אח"כ כששוכח זאת אם מחמת טרדה או מפני שאר מניעה יכול ח"ו להכשל בחטא. וצריך גם ליראת חטא, שיעורר בקרבו שנאה לחטא וגיעול נפש אליו עד שיפחד וירתת שלא יכשל ח"ו. ויחשוב ויתבונן כמה היה מצטער ומתחרט אם היה נכשל ח"ו, את בשרו היה רוצה לקרע מע"ע, את כל היסורים ח"ו היה רוצה לקבל ע"ע על שנשתגע וחטא. והיה אם תקנן יראה זו יראת חטא בו קודם שיחטא אז גם כשבא דבר עבירה לידו יראתו הקודמת מצלת אותו.

ומאין יכול לזכות להרהורי החרטה והיראת חטא שהן מחשבות התשובה אף קודם שיחטא, מן מחשבת התשובה שקדמה לעולם. לכן רק המאור שבה מחזירו למוטב והתורה מצלת מן החטא יותר מן המצוות, כי המצוות הם רק אברים דמלכא. והתורה היא בחי' המלך בעצמו כנ"ל בחי' ספר, שמתגלה בו אנכי. וכשעוסק בתורה ומתדבק באנכי לפי ערכו אז מרגיש מחשבת התשובה שנתגלה בו ית', ההרהורי תשובה שקודמת להחטא.

והמצרים שרצו להחטיא את ישראל אמרו הבה נתחכמה לו למושיען של ישראל. החכמה ומחשבת התשובה שהיא בחי' הכנה והזמנה קודם החטא שבאה ממנו ית', בזה נפגע ח"ו. והתיקון הוא רק כמו שאמר ד', תעבדון את האלקים על ההר הזה בתורה, כנ"ל כי רק בתורה יכולים לשוב ולקבל את הרהורי התשובה שקדמה לעולם ויצא הדעת מגלות כנודע.